

k provádění jenom potud, pokud převzal k provádění celé dílo, tedy celou stavbu. Z ustanovení § 3, jak uvedeno, omezení takového vyčísti nelze a zákon o stavebních živnostech, jak dolíčeno, vůbec tu nepřichází v úvahu.

Tyto závěry vyvozené z textu zákonných norem podporovány jsou i úvahou o motivech, které patrně zákonodárce k takové úpravě vedly. Zákon žádá na civilních technících, zejména po stránce teoretické, daleko vyšší kvalifikace (§§ 10, 11, 12 min. nař. č. 77/1913 ř. z.) nežli je předepsána pro nabytí obdobných oprávnění živnostenských; kvalifikace ta má zajistiti vyšší způsobilost jejich k provádění prací toho kterého oboru, po stránce technické (a po případě i umělecké) zvláště složitých a nesnadných, a provedení takových prací dokonalejší, nežli jaké normálně může poskytnouti pouhé řemeslo. Tyto důvody, které vedly zákonodárce k tomu, aby činnost civilních techniků vyňal z platnosti řádu živnostenského, mohou se zajisté vyskytnouti nejen ohledně celého technického díla, nýbrž i co do jednotlivých součástí díla třebaš jiným provedeného. Není důvodu předpokládati, když tu není výslovné normy, že by zákonodárce, který zřejmě civilní techniky vzhledem k jejich vyšší kvalifikaci vůči živnostníkům favorisuje, chtěl je co do provádění takových dílčích prací, jinak do jejich oboru spadajících, omezovati ve prospěch živnostníků, ač jsou k provádění jich lépe kalifikováni nežli tito.

Nález z 3. května 1938, č. 6445/35-7.

Literární zprávy

JUDr. Dr. Oldřich Koblížek, **Kolektivní smlouva pracovní**. Podstata a právní povaha. Sbírky pojednání z československého práva svazek 5. Nákladem Právnického knihkupectví a nakladatelství, V. Linhart v Praze II., Lützowova 35, 1937, stran 228.

V předmluvě ke Koblížkově knize Donucení ke smlouvě soukromoprávní (vyšlo v Praze jako 9. číslo Knihovny Sborníku věd právních a státních, nové řady oboru právodědeckého), v níž se v oddíle o normových smlouvách pojednává mimo jiné také o smlouvách kolektivních (str. 96 až 100), čteme tato slova: »Různé problémy mohly býti jen stručně naznačeny, aby zbytečně rozsah knihy nevzrostl; jich propracování zejména po stránce metody vyhrazuje si však autor pro speciální studie.« A skutečně hned následujícího roku uveřejnil Koblížek tři pojednání, která jsou splněním tohoto jeho slibu. Jsou vyjmenována v předmluvě ke knize, o níž zde referujeme. Také tato nová jeho práce, jež je věnována rozboru smlouvy kolektivní, je jednou z oněch slíbených speciálních studií.

Po předmluvě, přehledu obsahu, seznamu zkratk a úvodě je v ní příslušná látka probrána v šesti kapitolách. Kapitola I.

(15—41) jedná o vzniku a vývoji kolektivních smluv, II. (42—65) o stranách, III. (66—86) o obsahu kolektivních smluv, IV. (87 až 114) o kolektivně smluvním procesu, V. (115—133) o právní povaze kolektivní smlouvy a konečně kapitola VI. (134—137) o budoucnosti kolektivní smlouvy. To je vlastní jádro knihy. Připojena jsou ustanovení československého práva o kolektivních smlouvách, osnovy československých zákonů kolektivních smluv se týkající, některá cizí právní ustanovení o smlouvách kolektivních a o právních zřízeních obdobných, několik ukázek kolektivních smluv československých a stručný rejstřík věcný.

Tato kniha, jak dří autor v předmluvě, »rozvádí a řeší problém kolektivních smluv sociologicko-právní metodou«. O tom, v čem metoda ta záleží, vykládá autor v úvodě (str. 13—14). Nejprve poukazuje na to, jak nedostatečně je kolektivní smlouva upravena v československém právu zákonném a soudcovském, a dospívá k závěru, že při výkladu kolektivně smluvního práva nelze vycházeti jenom z těchto pramenů. Na otázku, čeho je třeba při zkoumání kolektivní smlouvy se stanoviska právní vědy na sociologii budované, se odpovídá takto: »Při vědeckém zkoumání kol. smlouvy pracovní jako sociálního jevu jest i s hlediska právního nezbytno vyšetřiti podstatu jevu nejen podle právních norem, ale též podle skutečnosti; nutno tudíž stále míti na zřeteli kol. smlouvu pracovní, jak se jeví ve skutečném životě.« Cílem sociologickoprávní metody je »vystihnouti kolektivní smlouvu pracovní jednak v její celistvosti sociálního jevu, jednak v její sociální funkci.« Má tedy tato metoda dvojí stránku, neboť: »Každý sociální výtvar, tudíž i sociální výtvar právní, možno zkoumati dvěma způsoby: staticky a dynamicky.« O tom, v čem je podstata statického zkoumání, poučuje nás autor těmito slovy: »Zkoumati sociální výtvar staticky znamená pozorovati jej v určitém stavu, kdy děj se teoreticky zastaví a popisuje se neměnné stadium, které jest abstrakcí od vývojových změn. Právě vyloučení časového prvku usnadňuje pojetí sociálního výtvaru jako jednoho celku, což má velký význam právě při smlouvě kolektivní, jejíž dvě stadia: kolektivní smlouva mezi smluvními stranami a individuální smlouvy jednotlivých členů, bývají nespřímně rozlišována. Kolektivní smlouva pracovní je jeden sociální výtvar, je uzavřený celek a jednotka, kterážto základní povaha nesmí nikdy býti přehlížena neb uměle trhána. Proto statická metoda, která tuto jednotnost zdůrazňuje, je v první řadě určena, aby zjistila podstatu kol. smlouvy, jak se jeví v konstantním obsahu smluv.« Avšak statické zkoumání, jak lze vyčísti z toho, co praví autor hned dále, je jednostranné a kterýkoliv právní jev je jím vystižen jen neúplně. »Pouhá právní metoda často se spokojuje jen se statickým zjištěním. Teprve metoda dynamická zachycuje skutečný život, neboť vystihuje vzrůst, vývoj a účín právního jevu. Časové rozvinutí tří stadií kolektivně smluvního procesu teprve jasné vysvětluje přechod

smluvních ustanovení do smluv jednotlivců a jejich účinky po stránce právní.« Poměrem mezi onou dvojí stránkou sociologicko-právní metody, statickou a dynamickou, zabývá se Koblížek ještě na str. 66. Nejprve tam praví: »Obsah každé smlouvy jest úsek sociálního života, který sdružuje ustálenou a typickou skupinu jevů. Nejčastějším obsahem smluv jsou jevy hospodářské. Právě ustálenost a typičnost těchto jevů vyžaduje v první řadě statické zkoumání, jež nejlépe podá mnohotvárnost obsahu smluv.« Potom se přehledně obírá obsahem kolektivních smluv a končí: »Statickým zjištěním obsahu kol. smluv utvoří se potřebný podklad pro další zkoumání, jímž jest dynamické šetření kol. smluvního procesu.«

K těmto metodologickým výkladům Koblížkovým je třeba připojit několik poznámek. Statická metoda, jak jsme již nahoře citovali, záleží podle Koblížka v tom, že pozorujeme sociální výtvar právní »v určitém stavu, kdy děj se teoreticky zastaví a popisuje se neměnné stadium, které jest abstrakcí od vývojových změn.« To je však vymezení, které nepostihuje dost určitě to, co je pro tuto metodu právě charakteristické. Podstatnou vlastností statické metody totiž jest, že se snaží »smysl« izolovaných právních ustanovení t. zv. interpretací vystihnouti sama, domnívajíce se mylně, že takto právo poznává, ač ve skutečnosti může do jeho vývoje jen zasahovat, jestliže se jejím »výkladům« dostane ozvěny u těch, kdo právo vytvářejí. Protože Koblížek nepochopil, v čem tkví pravá podstata statického pojmání práva, má pak za to, že lze obojí této metody, statické a dynamické, užívat zároveň. To však není možné již z toho prostého důvodu, že každá z obou těchto metod má úkol naprosto různý. Statická metoda má úkol — abych tak řekl — praktický: tvořit zásobu ustanovení na právo zaměřených a tím do jisté míry zasahovat do jeho vývoje. Naproti tomu úkolem metody dynamické jest popisovat a vykládat soubory vztahů, které vznikají působením právních ustanovení na empirické skutkové podstaty. Omyl je také, že »právě vyloučení časového prvku usnadňuje pojetí sociálního výtvaru jako jednoho celku« a že »statická metoda... zdůrazňuje jednotnost (kolektivní smlouvy)«, totiž to, že »kolektivní smlouva pracovní je jeden sociální výtvar, ... uzavřený celek a jednotka«. Pravda je, že naopak metoda dynamická, která se snaží proniknouti ke skutečné podstatě sociálních výtvarů, představující si je jako jevy existující v čase a prostoru, umožňuje teprve, abychom chápali jednotlivé právní jevy jako soubory specifických sociálních vztahů, tedy jako skutečné celky.

Koblížek se staví proti liché spekulaci právní dogmatiky, když v předmluvě — arci poněkud nepřesně — zdůrazňuje, že »při vědeckém zkoumání kol. smlouvy pracovní jako sociálního jevu jest i s hlediska právního nezbytno vyšetření podstatu jevu nejen podle právních norem, ale též podle skutečnosti« a že je »nutno tudíž stále míti na zřeteli kol. smlouvu pracovní, jak

se jeví ve skutečném životě». Z tohoto jeho, mohli bychom říci, realistického pojetí, které chce poznávat právo, jaké opravdu je, vyplynuly také příležitostné námitky, namířené proti libovolným konstrukcím a zpozdilým hříčkám právně dogmatické spekulace. Tak odkazuje na př. otázku, zda »jest myslitelná kol. smlouva, jestliže na straně zaměstnanecké jest jen jediný zaměstnanec« do »oboru šedé teorie«, dodávaje, že »ve skutečnosti takový případ se nevyskytne« (55—56) a ukazuje na »úskalí, o které ztroskotává právní teorie, když realita hospodářského výtvaru zmizí z právních úvah a dodatečně pak se musí právní konstrukce přizpůsobovati skutečnosti« (116). S těmito teoretickými zásadami, s nimiž v podstatě možno jen souhlasiti, je však pohříchu v rozporu Koblížkova vlastní praxe. Vysvitne to z několika příkladů. Obíraje se »všeobecnými předpoklady způsobilosti kolektivně-smluvních stran«, Koblížek praví (str. 43—44): »Zaměstnavatelé i zaměstnanci musí míti jako smluvní strany kolektivních smluv zvláštní povahu, t. j. musí býti kolektivum. Kolektivum jest sociologicky i právně jeden celek a odpovídá tudíž plně právnímu pojmu jednotné smluvní strany.« Koblížek ví ovšem velmi dobře, že některá ustanovení československého pracovního práva výslovně uznávají za stranu kolektivních smluv i jediného zaměstnavatele a proto, aby ono své apriorní tvrzení zachránil, pokouší se o konstrukci vsutku fantastickou: »Kolektivní povaha je dána na straně zaměstnavatele i tehdy, když smlouvu kolektivní uzavírá jediný zaměstnavatel, neboť tento shrnuje v jedné osobě nejrůznější výrobní a kapitálové prostředky, na něž jsou poutáni rozmanití jednotlivci, takže jest tu jediná osoba vlastně jen reprezentantem kolektiva.« Koblížek dále píše (str. 95): »Vyvěšení (kolektivní smlouvy) jest vlastně symbolickým vyznačením přechodu, jest objektivním dokladem přechodu do vědomí jednotlivcova (podtrženo mnou), při čemž stránka ryze subjektivní, t. j. skutečná znalost u jednotlivce se pomíjí, pakliže vnější forma jest zachována.« Představa, že vyvěšením kolektivní smlouvy přechází její obsah do vědomí jednotlivcova, když se, jak Koblížek sám říká, skutečná znalost obsahu u jednotlivce pomíjí, je však právě s hlediska realistického pojmání práva hotové mysterium. Praví-li pak Koblížek, že »je jasné, že pěvecký spolek dělnický neb kuželkový spolek zaměstnavatelů nejsou způsobilé k projednání a uzavření kol. smlouvy« (str. 47), není to nic jiného než pouhá teoretická hříčka, protože — abychom užili jeho vlastních slov — »takový případ«, aby pěvecký spolek dělnický nebo kuželkový spolek zaměstnavatelů sjednával kolektivní smlouvu, »ve skutečnosti se nevyskytne«. Toto rádo-by-duchaplné zjištění není však ani Koblížkovým vlastním majetkem; jeť přejato z Jacobiových *Grundlehren des Arbeitsrechts* (v Lipsku 1927), kde na str. 158 čteme: »Schon die selbstverständliche Tatsache, daß ein Arbeitergesangsverein oder ein Prokuristen- oder Arbeitgeberkegelklub als solche

nicht tariffähig sein können, obwohl sie „Vereinigungen von Arbeitnehmern oder Arbeitgebern« sind (totiž ve smyslu § 1 německého tarifního nařízení z 23. prosince 1918), weist darauf hin, daß für die Tariffähigkeit der Vereinigungen gewisse Voraussetzungen bestehen, die, wenn sie auch im Gesetze nicht ausgesprochen werden, doch nach Sinn und Zweck des Tarifvertrags als selbstverständlicher, vernünftiger Wille des Gesetzgebers unterstellt werden müssen.« Rozdíl je jen v tom, že to, čeho německý autor užívá jako pouhého stylistického prostředku, aby své výklady oživil, českému čtenáři se prostě předkládá jako bůhvíjaký hluboký poznatek.*)

Koblížek prohlašuje v předmluvě, že úkolem jeho práce »bylo zkoumati významný úsek živého práva« a v úvodě správně soudí, že kdyby jeho studie vycházela jen ze zákonných ustanovení a z judikatury, »dospěla by k úplně zkreslenému zjištění právní podstaty kol. smlouvy, jež se skutečnou kol. smlouvou má málo co společného« (13). Čekali bychom tedy, že své výklady založí na »živém« právu a že přímým a co možná úplným poznáním jeho pramenů, t. j. kolektivních smluv samých, pokusí se dopracovati bezpečného základu pro své »sociologickoprávní« zkoumání. Ale tomu tak není; i Koblížek utkvívá při svých výkladech skorem výhradně na popise a rozboru zákonů, nařízení a judikatury a spokojuje se, pokud jde o ustanovení kolektivních smluv, buď jen povrchním referováním (tak v třetí kapitole, v níž se zabývá jejich obsahem) nebo zcela nahodilými a ostatně jen řídkými zmínkami, přejímanými nadto leckdy i z druhé ruky (viz na př. na str. 34 v pozn. 35, 52/53 a na různých místech v kap. III.).

Řešení otázek kolektivně smluvního práva se týkajících není v Koblížkově knize výsledkem samostatného studia kolektivních smluv, nýbrž spočívá výhradně na literatuře. Protože jí však Koblížek užívá bez náležitého výběru a bez hlubšího odborného proniknutí, mění se v jeho peře v náhodnou a neumělou snůšku rozličných cizích poznatků namátkou nasbíraných.

Knihopisné údaje a poznámky jsou sice hojné, ale ani tu nemohu souhlasit se vším. V knize, v níž se uvádějí i novinové člán-

*) Při této příležitosti zaslouží, aby bylo připomenuto, co o podobných právně dogmatických učenostech v oboru pracovního práva napsal už I. Ingwer na str. 5 svého spisku *Das Arbeitsverhältnis nach österreichischem Recht* (ve Vídni 1905): »Alle Schriftsteller, die sich mit dem Wesen des Arbeitsverhältnisses bisher beschäftigten, haben diesen Umstand (totiž fikci t. zv. svobodné smlouvy pracovní) nicht beachtet und es blieb ihnen daher nichts übrig, als sich in sehr scharfsinnige, aber ungemein wertlose Untersuchungen einzulassen, worin sich der Arbeitsvertrag vom Gesellschaftsvertrage oder gar vom Bevollmächtigungsvertrage unterscheide. (Doktor Karl Schreiber: »Der Arbeitsvertrag nach heutigem österreichischem Privatrecht«, Wien 1887.) Allerdings verdanken wir diesem Schriftsteller auch die sehr wertvolle Belehrung, daß der sogenannte „einjährige Freiwilligendienst“ kein Arbeitsvertrag ist!«

ky, překvapuje, že není citován Schöndorffův »Der Arbeitstarifvertrag in Österreich« (ve Vídni a v Lipsku 1917), jediný právnický spis opravdu vědecký o tomto tématě. Chudě je zastoupena rozsáhlá monografická literatura říšskoněmecká z doby poválečné. Při výkladě o budoucnosti kolektivní smlouvy (v kap. VI.) není pak vzpomenuáno ani Sinzheimerovy práce »Ein Arbeitstarifgesetz« (v Mnichově a Lipsku 1916), před dvaceti lety sice vydané a cestu budoucímu zákonodárci rovnající, ale obsahující ne jeden podnětný postřeh ještě dnes živý.

Autor práce, již se týká tento referát, vytkl si za úkol prozkoumati jeden z úseků živého práva sociologickoprávní metodou. Že splnění takového úkolu má své obtíže, nemusím zajisté čtenáři jen poněkud zasvěcenému vykládati. Metoda t. zv. sociologické teorie právní, jejíž základy položili svými pracemi Ehrlich a Kornfeld, čeká dosud na své prohloubení a propracování. Pokud pak jde o kolektivně smluvní právo československé, jsme na půdě odborným bádáním téměř nedotčené. Proto bychom na tomto poli uvítali zajisté každý pokrok, třeba i sebe menší. Ačkoli bychom tedy z příčin právě uvedených rádi mírnili své požadavky, nic nám to bohužel nepomůže při diletantské práci Koblížkově. Jde totiž o spis, který ani k úspěšnému uplatnění sociologických hledisk a zásad v práci právnické, ani k lepšímu poznání našeho kolektivně smluvního práva, a to právě v směru autorem stále zdůrazňovaném, ničím nepřispívá. Příčina autorova nezdaru tkví v tom, že přistoupil k úkolu, jež si vytkl, jednak s chabou výzbrojí teoretickou, jevící se v povrchní a velmi malé znalosti právní vědy sociologicky orientované, jednak s naprosto nepostačujícími vědomostmi o skutečném stavu současného kolektivně smluvního práva československého.

Karel Šmíd.

Strena Dolenciana, Krekiana, Kuseiana, Skerliana. (I. díl, Lublaň 1937, str. 1—645). Pod uvedeným názvem vyšla nedávno literární pocta na paměť 60. narozenin profesorů lublaňské university M. Dolence, Jiřího Kreka, Jakuba Kušeje a Emiliana Škerlja. Vydaný svazek obsahuje příspěvky z platného práva, převážně jugoslávského; jen něco málo jest věnováno jiným oborům. Rozsah příspěvků jednotlivých autorů jest dosti nerovnoměrný; vedle článků, čítajících jen několik stránek, jsou ve spise i obsáhlé stati, jež by samy o sobě stačily na samostatnou monografii. K těmto posledním náleží zejména studie † Dr. Čed. Markoviče, bývalého profesora na universitě v Subotici; je to vlastně obsáhlý posudek autorův o nové osnově občanského zákoníku pro Jugoslavii. Autor odmítá osnovu, vytýkáje jí mimo jiné, že se opírá o rakouský zákoník občanský z r. 1811 s novelami z r. 1914—1916, novelisujíc vlastně tedy dílo novelisované, aniž by dosahovala úrovně současných zákoníků a osnov. Ač osnova vykazuje v mnohém pokrok, přece jest autor mínění, že nevyhovuje ani systémem, ani obsahem, ani jazykem.